



## Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

## Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

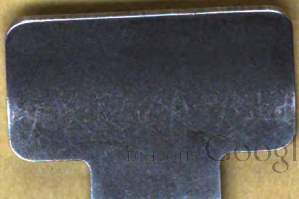
## Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

492

H

18







422657

492 H 18

# Aen

DEN HEER W. VANWEST-PLUYMERS,

*Boekdrukker te S<sup>t</sup> Truiden.*

---

« Je ne regarde pas le *fédéralisme* comme la meilleure chose du monde, mais je n'ai jamais cru à mon infailibilité personnelle, et l'on me verra toujours prêt à me ranger du côté de ceux qui, par leurs raisons, peuvent me déterminer. »

*Paroles d'O'Connell au dernier banquet donné à Dublin.*

---

Mijn goede vriend,

Wat, duvekoten, gaet u dan over? Toen gij, over twee jaren, in de geloofsbelijdenis die gij als nieuwe bekeerde aflegdet, tevens geheel de wereld in den schoot van 't Gentsche taelcongres riept en voor mij in 't bijzonder zoo veel als te bidden scheent, dat ik mij toch ook tot de vlaemsche eenheid bekeeren mogt, dat kon ik u vergeven en heb ik u vergeven. In uw voorhebben was iets van een goede ziel en gij sprakt zoo hartelijk! ( Wel niet uit overtuiging dat het Antwerpsch-Gentsche *symbolum* (1) het eenige

---

(1) Z. Middelaer II<sup>den</sup> jaergang, bl. 96: « Daer valt nu nog by « op te merken, dat de beslissing welke te Gent genomen is, in « *alle punten* overeenstemt met de spelling die in de vergadering « van Antwerpen eenige dagen te voren vastgesteld is geworden, » enz.



ware noch zelfs een ware was, maer uit liefde voor de eenparigheid waer, volgens u, alle heil en zaligheid van afhangt (1); 't was verder alles zoo net en zoo keurig bijeengebragt, zoo eenvoudig en toch zoo kunstig opgeschikt, zoo smakelijk, indien ik het zeggen mag, met het fijnste truiet zout doormengd en opgemaakt, dat het mij bijkans speet, dat ik, ter voldoening van zulk' een braven landsman, niet eene kleine wel bewezen ketterij af te zweren had. Immers wat gij mij voorhield had gij zelf voorgedaen en gij prediktet vervolgens gelijk een apostel. Daer bij kwam nog het vroeger voorbeeld van twee andere mijner vrienden, door u aengehaeld minder, denk ik, om uw eigen grootmoedigheid in 't opofferen van uwe vorige meeningen te verschoonen ( wat nood immers ? ), dan om anderen en ook mij door 't gezag van zulke namen over te halen.

Gewis, wanneer het op groote gevoelens aenkomt of groote voorbeelden te onzer aenwakkering voorgesteld zijn, wil niet geerne iemand achterstaen, schoon men wel eens in zijn hart, *in petto*, het geval bedankt dat voor ons de noodzakelijkheid of gelegenheid wegnam van ons metter daed op die hoogte te plaetsen. Beide deze gewaerwordingen hebt gij mij doen ondervinden. Ja, mijn vriend, geerne had ik ook iets willen op- en, gelijk gij zelf hervat, slagtofferen, doch niet de waerheid of wat ik voor de

---

(1) Gij spreekt tot mij gelijk Léon Faucher in een' brief van eergisteren tot de Belgen in 't algemeen aengaende eene *douanen-alliance* met Vrankrijk: *ce traité, s'il faut l'acheter, achetez-le; le grand point c'est l'alliance...* Maer gij kunt er niet bijdoen, zoo als hij, dat het slechts eenige *sacrifices temporaires et passagers* kosten, en nog veel minder dat het voor beide partijen voordeelig wezen zou. Het zou niemand voordeel en de tael 't grootste nadeel toebrengen.

waerheid hield en houden mogt, zoo lang niemand mij bewezen had dat het valsch of verkeerd was.

Dit is tot nog toe, ten opzigte van de punten die gij aengeraekt hebt, en voor zoo veel ik weet, aen geenen mijner tegensprekers gelukt; en ik beken dat het mij aengenaem en een niet gering genoeg is te mogen denken, niet dat ik gelijk heb, o neen! dat is het minste, maer dat er alweër een twistpunt voor de nakomelingschap uit den weg geruimd, eene waerheid meer bewezen is; en die waerheid is het mij niet toegelaten te verloochenen.

Kom, kom, zegt gij tot mij in dat *protrepticon*, gij moet *fraei*, *moei*, *knociwerk* schrijven, gelijk wij nu doen; gij moet, gelijk wij gedaen hebben, uwe overtuiging laten varen. Dan wat is er aen het zoo of anders aanwenden van eenige letters zoo veel gelegen? « Trek die schoenen « met linten aen...; uniform is toch maer uniform, » enz. — Een volledig antwoord daerop zou een tweede Verslag zijn. Doch hoor eens, mijn vriend; gij zijt de man niet die *overtuiging* met *koppigheid* kan verwarren en deze twee woorden zal men naest elkander onder uwe synoniemen ( of synonymen? ) niet lezen. Ware het bij mij slechts koppigheid, o dan! zeer bereidwillig! op een enkel woord van u; maer dan ook zou mijn gewoone raedsmann ( ik behoef hem niet te noemen ) zoo lang niet gezwezen hebben: wat gij geschreven en gedrukt hebt, heeft hij mij nooyt, zelfs in 't vertrouwelijk mondeling gesprek niet, te verstaen gegeven dat hem wenschelijk scheen. Ware het van den anderen kant een zaak zonder belang, o! dan alweër! Maer 't is niet mogelijk dat dit uwe gedachte geweest zij. Iets waer twee eeuwen en meer over getwist is geworden; waer nog onlangs zoo hatelijke verdeeldheden uit opgerezen zijn die nog niet gesust zijn; waer



's lands volksvertegenwoordigers, na een onderzoek dat weken lang geduerd heeft, niet hebben durven over beslissen; waer gij zelf van uw jongelings jaren af op nagedacht hebt en thans nog uwe ledige uren aen besteed en der moeyte weerdig geacht hebt mij wegens aen te manen, zoo eene vraag, al rolt zij slechts op letters, kan niet anders dan van eene groote aengelegenheid zijn. Of zou dan ook uwe zoo zeer gewenschte eenparigheid iets onbeduidends wezen? Zekerlijk neen, zoodra gij daerdoor *eene algemeene overeenstemming in het ware* verstaet; want anders, anders, ik aerzel niet het te zeggen, zou ze niet alleen voor onbeduidend, maer zelfs voor hoogst verdervelijk mogen gehouden worden, en ieder verlichte taelvriend zou er zich tegen moeten verzetten.

Dat ze verdervelijk zijn zou behoeft geen bewijs: alle dwaling is verdervelijk en te meer wanneer ze aldus door gansch een volk geheiligd en ingewijd wordt. Maer de daerdoor bemiddelde en daerop rustende overeenstemming zou des niet te min in zich zelve volstrekt onbeduidend en al uwe op-en slag-en brandofferings zuiver rook zijn in de lucht vervlogen, waer de Taelgenius *foey!* en dat wel met eene *y*, op zeggen zou. Ja, onbeduidend en zonder duer: of meent gij (vergeef mij eene vraag die tot proef strekken moet dat uw antwoord voor mij niet twijfelachtig zijn kan), beeldt gij u in dat in het verdrag, of hoe gij dat noemen zult, te Gent op 23 october 1841 gesloten, alle geheugen van vroeger dagen of slechts van den dag te voren, wat zeg ik? van de zitting zelve en van de wijze op welke daer alles verrigt werd, met den zelfden pennetrek die het *proces-verbael* teekende in eens voor de nakomelingschap is uitgewischt geworden? Beeldt gij u in (ik bid u andermael en thans nog meer om verschooning) dat in die bijeen

komst onze zonen ter eeuwige donkheid gedoemd zijn geworden? dat ze daer hun regt van vrije onderzoeking, het onbetwistbaerste, 't heiligste regt van alle denkende wezens verloren hebben? dat ze zich zelfs niet eens meer zullen mogen vragen waerom dan hunne vaders of die zich in derzelfder plaets stelden hun die tael, die spelling opgelegd hebben? Waer bleven daerbij de taelstudie en alle wetenschappen, indien de goede God daer niet in voorzien had? want, wat de menschen betreft, zou ik geenszins durven goed spreken dat niet eens door meerderheid van stemmen een verstandelijk *statu quo* mogt vastgesteld worden. Ik geloof echter niet dat, van al de heeren die op ons Antwertsch-Gentsche synood tegenwoordig waren, een enkele de zaak zoo opgevat hebbe, dat het voortaan niet meer geoorloofd zou zijn in den naem der gezonde reden en der Spraek-kunst op het eens besliste terug te komen en zelfs, indien het zich bewijzen liet, hunne dwaling te veroordeelen. (1) Ik heb al die taelvaders goed bekeken (zij mij ook: ieder bekeek den anderen); bij niemand heb ik eene *bosse* ontdekt als die had moeten geweest zijn, waer zulk eene gedachte in uitgebroeyd ware.

Neen, mijn vriend, het verder onderzoeken van al die punten waer eens is over getwist geworden en die thans alleen door meerderheid van stemmen beslist zijn; van allen regel die zijne logieke en grammatikale proeven niet met zich medebrengh, kan geen gezag in de wereld belletten; en ziedaer waerom eene eenparigheid, als die wezen zou over welke wij thans handelen, slechts zoo lang stand houden kan, tot dat de taelstudie een weinig meer gevorderd zij. Dan zal men verwonderd zijn, dat

---

(1) Zie bij Snellaert, Taelcongres, enz. blz. 43 beneden en op meer plaetsen de zelfde voorspellingen.

mannen van verstand en oordeel en kennis niet voorzien hebben dat, buiten de waarheid, geen eenheid en, naest de willekeur, geen eenparigheid bestaen kon. Men zal niet begrijpen hoe zij eene zuiver wetenschappelijke kwestie (indien zij er iets anders van gemaakt hebben, zoo veel te slechter;) tot een verdrag hebben kunnen brengen, waervan de eerste voorwaerde was, dat zij hunne overtuiging, die alleen op de wetenschap rustte, ter zijde stellen en opgeven, of om nog eens uwe woorden te gebruiken, op-slagt-en brandofferen zouden.

Ik tijd niemand iets aen. Ik leg slechts uit wat de reeds meermaels door meerderen als argument en beweegreden gebezigde uitdrukkingen, *inschikkelijkheid*, *toegevendheid*, enz., wanneer van *leer* of *overtuiging* de rede is, in zich eigentlijk bevatten. Daer is geen twijfel of iedereen kan van zijn *regt* afstand doen, althans in 't algemeen genomen; maer zijne *meening*, zijne *overtuiging*, die <sup>uit</sup> ~~op~~ *daedzaken* spruit welke van ons niet afhangen, kan men zoo niet afstaen.. Men kan ten hoogste, wanneer men komediant of diplomaet is, zich uiterlijk gedragen kwanswijs als of men thans anders dacht of nooyt anders gedacht had; men kan gelijk men het in 't staetkundige eigentlijk heet, zijne ziel verkoopen; maer gij zijt te wel met onze oude legenden bekend om niet te weten dat in zulke koopen bij de eerste gelegenheid de duivel zich altijd bedrogen gevonden heeft. Ook hij bedroeg wel soms, als hij de verkooper was, indien gij u het gewoone sprookje van Professor ... (St....! de man is dood: God wille zijn ziel al het *pensum* niet doen herlezen dat hij ons in zijn leven doen schrijven heeft!) nog herinnert:

*Dæmon languebat, tunc monachus esse volebat,  
Sed cum convaluit, mansit ut ante fuit.*

Alle dergelijke verkoopen zijn, uit hunnen aerd zelve,

*à réméré*, en men vernietigt ze zoo veel te gemakkelijker, daer een enkel woord als terugbetaling van den ontvangeren prijs geldt: men zegt *serviteur*! en daermeê is de bekeerde Jood weêr ontdoopt, zonder dat er nog iets van aen hem te zien zij. (1)

Het staet met onze meeningen en overtuigingen en meer andere eigenschappen van den verstandelijken mensch, gelijk met de verschillende natuerlijke werkingen van het ligchaem. Het verteren der spijzen in den maeg, de kloppingen van 't hart en het rondjagen van 't bloed door de aderen; de bewegingen der long, enz. worden door onzen wil niet bestierd, omdat de goede voorzienigheid, voor 't gene waer ons dierlijk bestaen alle oogenblikken van afhangt, zoo veel op onze aendacht niet heeft durven rekenen. Wij zouden het zeker verbruid of om nog eigentliker te spreken, verslapen hebben, en 't menschedom lag sedert lang bij de mammoths en andere reusachtige marmotten van voor de diluvie, hoe zal ik zeggen, in 't zand of in 't zout? Voor ons geestelijk wezen heeft zij zoo veel te meer moeten zorg dragen en aen al wat tot deszelfs wezentlijkheid behoort, aen het begriip, het oordeel, het geheugen; aen het meenen, het gelooven en overtuigd zijn de grootste ongedwongenheid en ondwingbaerheid, eene volmaakte *spontanéiteit* geschonken. Zoo min als iemand, het zij uit kracht van zijnen wil, hetzij anders zins, begriipen kan dat twee en twee vijf is, of dat de helft van iets grooter dan het geheel is, of, om niet de dagelijksche voorbeelden van alleman te ontleenen, dat de *y* een tweeklank en te gelijk

---

(1) Omgekeerd zou het wel juist het zelfde niet wezen, maer dat ziet men ook zoo zelden!

een zesde vokaël is, zoo min kan hij niet begrijpen, niet oordeelen, niet gedenken, niet meenen, enz., hetgeen hij werkelijk begrijpt, oordeelt, gedenkt en meent. Men kan, beter onderrigt, van meening veranderen, zijne overtuiging in twijfel voelen (niet *doen*) overgaen of geheel laten vervangen door de tegengestelde overtuiging dat de eerste valsch was; dat alles kan men; maer ze opofferen, anders dan door eene leugen, dat kan men niet. Zij is onvervreemdbaar als de reden zelve!

Doch ik zie, mijn vriend, dat ik alweër mijn ouden weg insla: als ik eens aen 't *raisonneren* of *moraliseren* val, dan gaet het *à perte de vue*, dan vergeet ik niet alleen met wien, maer zelfs wel eens waer over ik spreek: gij zult dit misschien ook aen zekere *spontanéiteit* toeschrijven. Thans had ik enkelijk voor, te doen aenmerken dat het beslissen van een letterkundig geschil, of van elk ander vraagstuk dat bespiegelende kennis onderstelt, niet door overreding en overtuiging, maer door opoffering van zijne overtuiging (hoe schijnbaar ook de voorwendsels zijn waerdoor men zich daertoe heeft laten overhalen), dat dit zeg ik, geene beslissing, maer slechts eene verschuiving en uitstelling is van de gansche zaak met al hare tegenwoordige en dagelijks vergrootende moeyelijkheden. Van de innerlijke moeyelijkheden is dit misschien wel niet geheel en al waer, vermits vele der reeds aangewezen, hoe zeer ook nog algemeen miskende grondbeginsels ginds en daer op een' meer wijsgeerigen grond wortel gevat en mogelijk vrucht gedragen zullen hebben; maer uiterlijke zwarigheden zullen er zeker meer zijn. Ik beklag hen die eens dien kamp zullen te kampen hebben met een legioen onderwijzers van allen rang en zoo wel *georganiseerd* en met al die *gebreveteerde* boekdrukkers aen welke, dier uiterlijke eenparigheid halve,

ter gelegenheid, zoo wel niet uit kracht, der nieuwe wet over 't onderwijs (de Taelgeest verhoede het!) men het antwerpsch (1) spellingstelsel zal opgelegd hebben. Wij hebben gezien wat het is met ingewortelde gewoonten en handelsbelangen te doen te hebben, wanneer gij daer staet met niets anders in de vuist dan eenen hoop gezonde redens. Het zal dan een ander spel wezen.

Niettemin de goede redens en de waarheid zullen het toch doorhalen en met dat betrouwen roep ik kloek uit:

*Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor!*

Dit niet letterlijk te nemen echter; want dan, indien het van mij afhing, zou het eerst zeer laet geschieden. Maer ik hoop dat wij er nog getuigen van zijn zullen. Siegenbeek leeft nog, en, zie! hoe dikwijls heeft men niet reeds het voorstel gedaen en toebereidselen gemaakt

---

(1) Zie den Middelaer, II<sup>den</sup> Jaerg., op de aengewezen plaats, met de verwijzing van de noot aldaer. Dat hun systeem het doorgehaeld heeft te Gent, hebben zij minder aen hun getal te danken gehad, dan aen de vrees dat zij zich nogmaels van de overigen zouden afscheiden, zoo men hun zekere punten niet inwilligde. Aenmerkelijk is nog daerbij, dat de punten over welke gestemd werd, op de zelfde wijze voorgesteld werden, als dit twaelf dagen te voren te Antwerpen plaats had gehad. Men zie het Verslag van den heer Snellaert, blz. 20 en Vgde. vergeleken met bl. 28 en Vgde. Hoe dit geschied is, zegt echter de heer Snellaert niet. Hij heeft waarschijnlijk gedacht dat het niet noodig was. — Daer men gewoonlijk de uitspraak van het Taelcongres als een *argument* tegen mij inroept, vind ik mij genoodzaekt te verklaren, dat ik, in het geen daer verrigt is geworden, geene *proef* zie van wat het ook zij, maer slechts eene *proefneming* omtrent de gezindheid van een zeker aental taelminnaers en geleerden die daer tegenwoordig of vertegenwoordigd waren. Eene *wet* heeft er niemand in gezien. Ik zal welligt eens den tijd vinden om mijne gedachten desaengaende klaerder uit te leggen.

om zijne spelling, schoon uitsluitend heerschend, en dat wel *de par le Gouvernement*, in al wat schoolboek of leerboek of leesboek heet, schoon door de groote meerderheid der schrijvers gevolgd, op nieuw te onderzoeken en, in geval het noodig gevonden werd, te wijzigen? Bij ons is dit nog onvermijdelijker en zal het waarschijnlijk nog veel eerder plaets grijpen....

Hoor ik u hier met geen stout truiersch en moe veur dà, as't oech blieft? mij in de rede vallen, mij dunkt ik zou het moeten hooren, en ik zal er u ook dadelijk op dienen: het raekt juist een punt waer ik u bijzonder over begeerde te spreken. Al het voorgende is daer komen staen, ik weet waerachtig niet hoe, en gij kunt het geheel en al overslaen zonder het te lezen; maer nu, let wel toe! want ik ben regt boos op u en 'tgeen ik tegen u in te brengen heb is volkomen ernstig.

Ik mag u denkelijk wel eens napraten. *Krijg daer eens den middelaer 2<sup>den</sup> jaergang; zie bl. 449, GESPREK tusschen den ondergeteekende en eenen letterkundigen vriend. Lees dat eens, maer hard op. Ik zal middelerwjl....* wat zal ik middelerwjl doen, daer ik niet aen 't schrijven ben, zoo als gij waert? *Ik zal middelerwjl....* uw gelaet in acht nemen, of uwe lachspieren niet gaende gemaekt worden; indien ik die zoo natuerlijke uitdrukking van onze romanschrijvers ook ontleenen mag. Welaen, zie en lees! — 't Is niet vandoen, zegt gij, gij weet wat daer staet, en ik heb u met mijn vorigen rimram genoeg den geheelen inhoud herinnerd. — Zeg mij dan eens, met wien spreek ik thans met den schrijver van dat gesprek, of met den drukker van den *School-en Letterbode*, dewijl er een dubbele persoon in u steekt? — *Wèè<sup>d</sup>je dà<sup>d</sup>je mich la<sup>o</sup>em ma<sup>o</sup>ekt bè al oer vro<sup>o</sup>ege enn rontdrèèn? Moeveur èn zek<sup>d</sup>je nè èn ins wà<sup>d</sup>je tè*

*segghen hêt?* — Ach! 't is met den boekdrukker? ik had liever met den anderen te doen gehad: wij kennen ons langer. Nu, het zij zoo; de letterkundige (niet alweêr de boekdrukker, men zou zich met die *letters* daer aen kunnen misvatten, maer de boek-en thans meer bepaeldelijk de *GESPREK*schrijver) zal welhaest weêr te voorschijn komen. Zeg mij dan eens, gij, boekdrukker mijn vriend, ja, ook mijn vriend, nog mijn vriend, al hebben wij thans een appeltje zamen te schellen, wie heeft u gemagtigd om, in 't laetste stuk artikel dat gij van mij voor den *School-en Letterbode* gedrukt hebt, mij eene spelling aen te wrijven die de mijne niet is? — Hoe dat? ik begrijp u niet; zou er misschien een drukfout ingeslopen zijn? — Een schoone drukfout, bij mijn slaepmuts! Een gansch ander spellingstelsel! Noemt gij dat een drukfout? Weet gij dat gij met zulke drukfouten in zekere omstandigheden iemand zoudt kunnen doen hangen? Een drukfout! Sapper de mikkel! (1) o ja! Gij zijt het die drukfouten

---

(1) Ik herinner mij thans niet of in de Kunst-en-Letteroefeningen (ik heb mijn exemplaar aen iemand uitgeleend) daer van gesproken is geworden. Het is door zijn *sapper* ongetwijfeld verwant met het *saperlote* van de Franschen, ons *sapperlooten*, waer *Lod* of *Lodi* het overige wel zal van gegeven hebben, gelijk in *belo* of *bij Lod*. Wat *mikkel* betreft, ieder een weet dat het oude *mikel* of *mekel* het zelfde is als het grieksche *megal*..., wat *groot* beteekent. Zoo dat *sapper de mikel*, *sapper de groote* is. Wil men *sapper* voor verdorven uit *sacre* aenzien (als in *sapperstie* voor *sacristie*, in *saperbleu*, enz. indien dit verdervingen zijn, te weten) en aen *sacre* de beteekenis van ons oude *sekeren* d. i. *zweren*, *vloeken* geven (thans hoort men nog bij ons: *hij stond daer te sakkeren en te vloeken.*), dan zal *de* door *di*, dat is *u*, moeten uitgelegd worden en *sapper de Mikkel* zal beteekenen: *dat Mikel u vloeke (sekere di Mikel)*. Doch wie zal dan deze *Mikel* wezen? Met *mikel* als adverb. te nemen zou men 't kunnen uitleggen:



zult over 't hoofd zien, meester *Etienne-Elzevier* ! Wij kennen u beter. Ik sprak daer zoo effentjes van *doen* hangen ? gij waert nog tot een erger gekheid in staet ! Drukfouten ? Kent gij dat ding wel ? Weet gij of het zwart of wit is ? Gij hebt waarschijnlijk hooren zeggen dat er somtijds in de vlaemsche drukken te vinden zijn, en gij gedraegt u thans als of... — Als of ik u niet verstond ; want ik zie waerachtig niet waer gij naer heen wilt met dat gerammel en gerammel. Zijt gij, sedert dat ik u op onze laetste kermis zag, advokaet geworden ? — Neen. *Nog alto\*yd no<sup>er</sup> ge-wuente* ! — Feuilletonist ? — Ook niet. *Altayd no<sup>a</sup> gewoente* !—

---

*ik sekere* (zweer of vloek) *u grootelijks*. Is dit alles ? Welk eene vraeg ! als of er, zoodra men aen 't *etymologiseren*, dat is aen 't gissen, komt, ooyt een eind aen was ! Heeft dan die gist de oneindigheid niet voor zich open liggen ? Zweeft zijn geest niet als die van den Schepper over een grenzenloozen warklomp, dien hij naer zijn welgevallen allerhande vormen geeft ? Wat is er dan nog meer omtrent ons *sapper de mikkell* uit te denken ? Al wie te Brussel geweest of niet geweest is kent St. Michiels (over een half jaer nog had ik, om de eenparigheid met den heer van der Voort te onderhouden, *Michels* moeten zeggen ; thans heeft mijn vriend niet zijne overtuiging, maer zijn gebruik, — en wat gebruik ! voor iemand die zoo dikwijls zijn' naem moet teekenen als de zoo werkzame secretaris van ons Brusselsch genootschap ! aen zijn overtuiging opgeofferd ; ) men kent dan algemeen zeg ik, St. Michiels naem en beeld en zijn opgeheven zwaard. Men kent van den anderen kant ook het dreigend *sabre de bois* ! dat men den kinderen soms over 't hoofd zwaeyt. Wel nu ? zoo ons *sapper de mikkell* eens niets anders was dan het vertruierde *fabre de Michel* ! even als wij *fankelaterre* voor *ventre à terre* te peerd rijden ? — Ik houd het met den eersten onzer polygraphen den heer B.... de R..... die mij eens zeide dat de noten in een boek als de *imperiael van eene diligencie* moeten beschouwd worden, waer men alles in opneemt. — En altijd het slechte niet, zei ik. Hij nam het voor een *compliment* aen, en 't was er ook een. Hier echter zou het niet passen.

Romanschrijver? — Nog veel minder. *Alteyd nò gewuentje*, — Zijt gij dan (God wille het mij vergeven!) zot geworden? of ben ik zelf van mijn verstand af? Wat is er dan gebeurd? Gij beziet mij en zingt iets dat nergens op trekt... Gij lacht nog?... Hoor eens, mijn lieve Bormans; dat verveelt mij. Kom, denk dat de boekdrukker weg is en dat de boekschrijver, gelijk gij hem zoo even noemdet, die ouder en vervolgens verstandiger is (1), hem thans hier vervangt of liever, dat hij hem te hulp komt en dat ik hier niet slechts met mijn twee oogen, ooren, handen, voeten, enz. enz. — Ik versta: met van alles twee... ook de neus... pijpen? Daer neem een snuifje! — 'K bedankje...; maer ook met mijne twee hoedanigheden of persoonen voor u sta. Welaen nu, spreek! Wat wilt gij zeggen? Waerover klaegt gij? wij luisteren toe. — Ach gijlieden, *vosotros*, luistert toe? Indien wij komedie speelden, zou ik beginnen met u te vragen wie de andere van u tweeën is, en gij kondet mij eerst den boekdrukker aentoonen, en u dan eens omkeeren en mij den schrijver laten zien, terwijl onze goede vriend, (ik durf hem thans niet noemen), zeker aerdig liedje zingen zou. Daer mogt dan al een wonderlijke twist tusschen uw twee persoonen ontstaen, wie van beiden de andere niet zou wezen; en de uitkomst

---

(1) Gewoonelijk ziet men juist het tegenovergestelde. — Ik ging het zoo laten met deze aanteekening en dat had er dan mooy uitgezien! Wat ik zeggen wil is dit, of, om volgens Weiland te spreken, dit wil ik zeggen: dat, wanneer een boekdrukker tevens schrijver is, hij doorgaens als schrijver veel jonger is dan als boekdrukker. Ik wil daer geene nieuwe aanmerkingen op maken, maer herhael nog eens dat mijn vriend VANWEST reeds sedert twintig jaer als schrijver onder ons bekend was, eer hij zijne geboorteplaets met eene goede drukkerij verrijkte.

zou toch altijd die van 't liedje zijn. Voor 't oogenblik echter zie ik mij gedwongen om uwe onverdeelbare tweehed niet aen te nemen. Ik heb u reeds verwittigd dat ik het ernstig voorheb en, om regtstreeks ter zake te komen, ik begeer te vernemen of het als drukker is, in de volle *materieele* beteekenis van dat woord, dat gij mijne spelling veranderd hebt, dan of gij dit als spraakkundige conformist willens en wetens gedaen hebt, met den overdreven ijver van een' nieuw bekeerden? — Waer is zoo iets geschied? wijs het mij ten minste eerst aen; waer is het *corpus delicti*? — *Alto<sup>y</sup>d, altayd, altéyd no<sup>e</sup>r gewúente!* — Alweér dat liedje? Ik geloof voorwaer datje... — Vloek niet!... *Krijg daer eens den Middelaer...* — Ach, nu wederom dat ander!... Thans zal 't er geheel uit: dat je gek bent! — Neen, *pardon*, ik verdoolde mij: ik wilde zeggen *den School-en Letterbode*. Zie daer 1<sup>sten</sup> jaergang, blz. 413, **IETS OVER DE KRITIEK...** Wacht een oogenblikje..; daer hebt gij het reeds; regel... regel... daer, in 't midden, zie, achter die drij stipjes (*tip, tip, tip*, gelijk mijnheer van H.. of van *H-tiptip*, — waerom zou hij ook niet eens getipt worden?—zeide, als hij in de revolutie ons de Gazette op de groote societeit, — gij weet, daer was er maer eene, — voorlas. ), aldaer, ja, *precies* waer gij uwen vinger hebt... Gij beziet mij thans ook? lees dat eens of liever spel het, volgens de methode die M. Willems ons geleerd heeft. — Ik heb niet noodig te leeren spellen noch dat te lezen, gij hebt mij uw *Nog altijd naer gewoonte* genoeg voorgezongen. — Ha! ha! ha! — Wat is er? Staet daer niet *Nog... altijd naer gewoonte?* — Ha! ha! ha! ha! ha! Goede hemel, wat uitspraak! gansch en zuiver op zijn Hollandsch! en als of er niet eene *y* maer eene *ij* stond met twee *demols* in plaets van stippen geteekend! Ik had het u nogtans

voorgedaen op nog al *gevarieerde* toonen; kijk, ik heb er den mond nog verwrongen van. Gij waert te Brussel op de laetste vergadering; hebt gij daer dan niet gehoord hoe men de vaderlandsche *y* moet laten klinken,

*Klinken zonder wederga!*

gelijk de Hoogleeraer Kinker eens zong, anders gezeid, schreef, want hij was slechts een *vertuoos* met de pen. En als gij Brederode leest.....

Doch laten wij de uitspraak ter zijde... Wie heeft dat daer zoo gesteld? — Gij waerschijnlijk. — Die gaffel? of hoe men dat gemaeksel noemen zal, want ik durf er waerlijk mijn kaeksbeen niet meer aen riskeren om het uit te brengen. — Ach! die gaffel? Thans begrijk ik u; is 't niets anders dan dat? De hemel zij gedankt! Die *yä*, mijn goede vriend, heeft de letterzetter daer geplactst. — De letterzetter, uw *Compositeur*, zoo als wij zeggen? Waer is die vent? Ik zal hem gaffelen..! Kent hij latijn? — Gij weet dat bij Henri Etienne van op den zolder tot in den kelder, gelijk Rollin spreekt, alles Latijn en Grieksch verstonde. Ik heb daer slechts het laetste van afgedaen... *Graecum est, non legitur*... zeiden reeds in de Middeleeuwen de afschrijvers dat is de drukkers van dien tijd. Grieksche kopij heeft men in onze eeuw niet te vreezen; ik ten minste, zag er nog geene... toch, toch, 't doet wel (1), ik vergat het: van u eens een halven regel, dien gij aenhaeldet uit

---

(1) Te St Truien zegt men *tuwel*, dat is 't du of 't doet wel, in 't Fransch *si fait*. De Brabanders en Vlamingen *toet, toet*, dat is, *het doet, het doet*, of het is. Men kent het menigvoudig gebruik van *to do* in 't Engelsch waermede ons *doen* bijna in alles overeenstemt; Waerom zouden wij in den gemeenzamen stijl ons 't doet en 't doetwel verstooten?

Homéros, gelijk een u bekende zou zeggen. Maer voor zulke gevallen ben ik daer en ik zet het over... — In 't latijn..sch geschrift: ik ben er getuigen van... Kan ik eens naer boven gaen? — Zeer geerne, maer om wat te doen? — Om uwen schoonen gaffelzetter te vragen of hij wel weet wat in 't Latijn *furcifer* beteekent, en wat soort van kerels tot de orde der *furciferi* eertijds behoorden en van wat kleur de strik was met welken men hun die *insignes* ( Olinger helpt mij dat niet vertalen ) die *decoratie* om den hals bond (1) en om dan.... Doch wacht eens, hij kan ook Dietsch? — Vlaemsch? Ja: hij is van de stad — Vlaemsch van St. Truien? Ik had wel gedacht dat er zoo iets onderliep. Gij hebt dien jongen zeker *geformeerd*? — Ja, en ik durf u verzekeren dat het een knappe gast is. — het schijnt zoo, volgens de proef... Van wat sekt is hij Vlaemsch, gij verstaet mij wel? — Voor M. de Foere zou hij een *protestant* 'zijn; gij zoudt hem *conformist* noemen en ik, om geen ander woord te ontheiligen, zal mij te vreden houden met enkelijk te antwoorden dat hij tot die *grootte meerderheid* behoort waer de Middelaer van spreekt op de plaets waer gij mij over een weinig naer verwezen hebt. — Zeer wel, regt netjes; gij legt mij dat uit met zoo veel welbehagen, dat ik klaer genoeg zie, dat ieder van uw twee persoonen tot het *formeren* van dien *gast* medegewerkt, dat hij uw tweemaal tot meester gehad heeft. Ik heb met hem niets meer te verrigten..... — De trap is

---

(1) FURCIFER beteekent letterlijk gaffeldrager, van FURCA, • zeker • dwarshout, als een mijn of galg, dat men de misdadigers en slaven • aen den hals bond, als een schandteken, en dat men hen dwong te • dragen zoo lang zy gegeesseld wierden. Zoo is in Engeland de Pillory om- • trent. PITISCUS, onder 't woord *Furca*. De kleur was vermoedelijk grauw.

*Aenteekening en antwoord van den COMPOSITEUR.*

langs hier... Kijk dan eens! Toch zoo niet de deur uit, hoop ik? Dat zal niet waer zijn. 'T schijnt dat het thans niet meer om te lagchen is dat gij boos zijt, maer *te meenens*, opdat ik den ouden Truionaer, die nog altijd in u steekt, ook eens naklappe. — Ja, te meenens en... laet mij maer gaen. — Wilt gij dan met mij ook niets meer te doen hebben? Dat zou eene schoone klucht wezen, voor eene drukfout! — eene drukfout? 't is geen drukfout. — Zoo veel te beter, want ik wil het thans wel bekennen, het zou mij waerachtig gespeten hebben. — En nu? — Nu, dat het er geen is, ben ik zoo veel te blijder. — Wel 't is een drukfout, en tevens iets leelijks, iets ongeoorloofds, iets uwer onweerdigs, waer gij u over schamen moest. — Zeker zou ik mij schamen en zij zal er niet staen blijven, indien het eene drukfout is: wij zullen de bladzijde herdrukken. — Neen, 't is leelijk omdat het geen drukfout is. — Ditmael begrijp ik u volstrekt niet meer, en ik voorzie dat het haest mijne beurt zal wezen om de deur uit te loopen. Is het eene drukfout, ja of neen? — 'T is eene drukfout, ja *en* neen. — Antwoord ja of neen, zeg ik. — Ik antwoord ja *en* neen, zeg ik. — Loop naer... eenen anderen met uwe voddens; ik ben dat spel moede... — Maer waer loopt gij dan zelf heen? wacht mij ten minste: ik moet u nog één woord zeggen. — Maer gauw dan! — En waerom liept gij weg? gij hebt mij kwalijk verstaen. — Zeg dat ik u volstrekt niet verstaen heb. — Wel dat is 't wat ik zeg. — Hebt gij nog iets meer te vertellen? want ik ben haestig. — Ik zou u geerne eene vraeg doen. — Gij kost ze al gedaen hebben — zult gij mij regtuit ja of neen antwoorden? — Ach gij herbegint op een nieuw? dan zult gij ongetwijfeld... — eindelijk begrepen worden, ja; luister maer toe. Indien die drukfout... luister maer, bid ik u... eene wa-

re drukfout is,... luister maer,.. en niets dan eene drukfout is,... nog een woord, luister maer toe... dan is 't niets... Stil! stil! versta mij wel, niets voor mij; voor u, dat weet ik, is 't wat anders: wat de nauwgezetheid betreft was *Vatel* maer een hondsvot met u vergeleken. Als 't een drukfout is dan is het niets, zeg ik, maer is het geen drukfout ,... een weinig geduld nog en luister maer,... is 't meer dan een drukfout ,... ik bid u, wees bedaerd: ik wil dat niet zeggen, maer zoo er iets anders onder stak...— Wat zou er ondersteken? — Ik zeg niet dat het zoo is, maer in geval de schrijver van bovengemeld *GESPREK* mij niet alleen door zijnen raed, maer ook metter daed, althans in de oogen van het *lezend publiek*, opdat het mij beter verstaen of spellen zou, mogelijk allengskens had willen bekeeren? — Welk eene onderstelling! foey! — Ik onderstel het zeker niet : voor u kan ik bij mij zelven bijna goedspreken; maer die baes daer boven, uw meester-gast, dien gij Vlaemsch geleerd hebt en die als leerling van u met een' nog jongeren ijver bezielde moet zijn dan gij?... Een zijner confreres had den Rotterdammer Erasmus al een viezer poets gebakken, en dat enkelijk omdat hij geen drinkgeld nog bekomen had (1). De spellingsijver

---

(1) Zie hier hoe Erasmus het zelf vertelt in een' brief van den 9 jan. 1535, geschreven aen Petrus Curtius, professor van wel-sprekendheid, gelijk wij zeggen zouden, te Rome: « Nuper cum « inter imprimendum excusores aliquot conquesti fuissent, me « sibi xenia nondum persolvisse, exortus est inter eos quidam « caeteris vinolentior, qui profiteretur se poenas a me exacturum, « ni darem: atque id profecto veterator tam egregie effecit, ut « aureis nummis trecentis redimere eam ignominiam voluissem. « Cum enim in Vidua mea, quam Serenissimæ Hungariæ Reginæ « dedicaveram, ad laudem cujusdam sanctissimæ feminæ, inter

*l'esprit de secte et le proselytisme*, om het met gewoonder woorden en duidelijker in 't Fransch te zeggen, grijpt nog al stouter de middelen aen die hem tot zijn doelwit schijnen te leiden. Heeft Behaeghel Siegenbeek en allen uit wier schriften hij een woord aengehaeld heeft niet geheel verketterd? Zie eens hoe men te Antwerpen en in Vlaenderen handelt met al wat zij van de Hollanders of van onze vorige dichters herdrukken. Bijaldien Pater Poirters ooyt terugkwam zou hij zich nog erkennen onder het nieuw masker dat men hem, hoe zal ik zeggen? voor-of opgebonden heeft? Hij mogt, om zijn eigen werken te kunnen lezen, ook wel een ABC-lesje begeeren.... Gij zegt iets, meen ik? — Ga maer voort. — Ik verveel u mogelijk? — Thans niet meer, zoodra gij uwe ondervragingen achterwege laet; gij herinnert u dat gij nog anderen daermeê lastig gevallen zijt. Mag ik echter u iets vragen dat mij zoo even ingevallen is? Zouden die gansche bladzijden uit vlaemsche schriften, overal door u aengehaeld, en het nauwkeurig inacht nemen van de bijzondere spelling van ieder, met uw eigen gekribbel telkens doormengd, zou die gedurige en lastige afwisseling, zeg ik, van allerhande spellingen, die onze *pagina's* naer den zuidermuer van den abdij-toren doen gelijken, niet de beste uitlegging zijn, ik zeg niet als zijnde dit eene reden, (versta

---

« alia liberalitatem illius in pauperes referrem, hæc verba sub-  
« junxi: *Atque mente illa usam eam semper fuisse, quæ talem*  
« *fœminam decere.* Unde scelestus ille, animadvertens sibi vin-  
« dictæ occasionem oblatam esse, ex *mente illa, m...ula* fecit.  
Itaque volumina mille fuere impressa. » En hij voegt er bij:  
**QUID IGITUR MIRUM SI ISTORUM HOMINUM QUISPIAM VEL PER  
ERROREM VEL SCIENS VOLENSQUE FEFELLERIT?** Waer mijne  
*fictis* een aenspeling op is.



mij wel, want ik voorzie uw antwoord), maer eene aenleiding, van die *yä* welke u daer zoo zeer mishaeft.... mishagen moet, zoo gij 't liever hebt? — Gewis mishagen moet, en uwe aenleiding dient hier zoo min tot verschooning als uwe reden: 't is mijne spelling niet, en dat mogt gij en uw man daer boven niet vergeten; 't is altijd eene drukfout. — Maer zoo het eens eene schrijffout ware van u? Trouwens, had ik de kopij nog, dat wou ik nazien. — Ha! ha! Onnoodig, volstrektissime onnoodig, vriendschap. Gij kent uwe letterkassen wel, maer niet al het gereedschap dat in mijn inktbakje rust. Verneem dan, dat ik in de gewoonte ben van al wat ik uit anderen overneem, en vervolgens al de vokael-*ya*<sup>s</sup>, met een stalen pen, *stilo ferreo*, gelijk Job zegt, en al het mijne met eene ganzenpen te schrijven, *penna anserina*, gelijk Job niet zeggen kon: in dien tijd hadden de ganzen nog geen pennen.... (Neem thans een snuifje....) aen de schrijvers afgestaen. Komt ondertusschen ook, in 't geen ik het mijne noem, gemelde letterfiguer eens voor, dadelijk houdt mijn ganzen-schacht haer aen, tot dat zij, op 't vertoonen of *exhiberen* harer groote-*naturalisatie*-brieven, die zij alleen als konsonant bekomen heeft, of eener origineele grieksche reispas wel in orde, doorgelaten wordt. Is dit enkel gewoonte, gelijk op weg een huerpeerd *de bonne race* nooyt aen eene herberg voorbij wil, of zit nog in de pennen, althans in de mijne, het oude *instinkt* van de wakkere bewaerders van Rome's kapitoel, toen zij de stil opkruipende Gallen in den neus kregen? Dat laet ik u beslissen, en vooral diegenen welke met den heer d'Hane (Ik sprak van z. Eerw. in mijn Verslag; maer gij kunt zijne gevoelens beter kennen uit zijn' brief in den Middelaer 1<sup>sten</sup> jaerg. bl. 636-39, vergeleken met *het Hofsysje*, ook van hem, II<sup>den</sup> jaerg. blz. 465, vlgde.)

diegenen, zeg ik, welke met dien heer hunne, niet mijne, *y* voor eene bij ons nagenoeg op de zelfde wijs ingeslopende *Gauloise* of *Française* aengezien en zoo broederlijk omhalsd hebben.

Wat daer ook van zij, het is klaer dat ik, zulke instrumenten en daerbij nog mijn bril gebruikende, geen *yä* voor *ij* heb kunnen stellen. Het is vervolgens en het blijft eene drukfout. — Als gij vertelselkens voor proeven kunt doen gelden, gelijk,.. ik zal beter niemand noemen,.. dan is 't gewis. Maer gij moet toch ook gevoelen dat de onderscheiding van die twee letterteekens schrikkelijk lastig is. Bilderdijk, in een' brief dien gij zelf aengehaeld hebt, bekende het reeds aen Siegenbeek omtrent zijn eigen stelsel; wat zou het geweest zijn indien hij andermans geknoey had te drukken gehad, zonder nog te spreken van zulk stukwerk als het uwe doorgaens is. Indien gij niet wilt schrijven zoo als wij, zoo moest gij van ons geen woord meer overschrijven. — 'T zou het beste wezen; het valt mij gewoone-lijk ook zeer verdrietig. Gij moest mij dan eens zien gapen terwijl ik bezig ben daer meê. Allcen de herinnering daervan... Aaaâeey... Gij ziet het. — Jääääääeey... 't is bij mij juist het zelfde. Ontsla ons daarvan en doe wat ik u gerdan heb. Houdt gij aen uwe *Y*-konsonant, die gij in haer regt hersteld meent te hebben, al te zeer vast om haer te laten varen, zet ten minste die *ij* met hare twee stippen aen kant en schrijf met ons *myn*, *zyn*, *belydenis*, enz. De heer Willems heeft u immers ook gezeid dat zelfs de scholieren meer gemak zullen vinden met *ei* uit te spreken door *y* verbeeld dan door *ij*. Gij lacht alweêr? Nu, ik sta toe dat ik het misschien niet goed uitspreek en zelfs de reden daarvan niet al te wel kan vatten; maer niettemin hij zegt het, en ik vermoed dat het door zijn gezag of

uit ontzag voor hem geschied is, dat velen die het met u en met de Ouden hielden (want zoo wel als de heer Willems moet ik bekennen dat de Ouden alleen *mijn, zijn*, enz. schreven, en niemand betwist u dit) dat velen, zeg ik, gemeld motief als voldoende hebben laten doorgaen en uw voorstel, van mede dit geschil te onderzoeken, in 't taelcongres afgeslagen hebben. Houdt u te vreden met hetgene men u toestaet, met tael-en geschiedkundiger wijze gelijk te hebben, en toon u voor 't overige in 't handelen een weinig toegevens: voor uw gemak, voor 't mijn en voor 't gemak van de scholieren zult gij voortaan *mijn, zijn* schrijven met onze gaffel, die leelijke gaffel, als gij ze noemt; is 't niet waer? zult gij niet? — Is uw *oremus* uit? Gij legt mij daer *en substance* andermael uw geheel GESPREK en nog wat meer voor, doch 't geen gij er bij gedaen hebt vergoedt het verlies van 't achtergeblevene, van den vorm, niet. Niets ware mij ligter, op dien voet, dan u dubbel en eens zoo veel, regt op zijn truiersch, terug te meten; maer 't is zoo niet dat gij het *toegeven* verstaen wilt hebben. Ik zal dus trachten kort te wezen.

Wanneer gij mij raedt dat ik de *ij* in *mijn, zijn*, enz. opgeve omdat ik aengaende die letter niets meer ontdekt heb dan hetgeen iedereen wist en bekende, dan dwingt gij mij toch om u te verzekeren, mijn lieve vriend, dat ik op het invoeren eener nieuwe spelling zoo weinig aanspraak maak of gemaakt heb, dat ik die *pretentie* tot nu toe aen anderen gemakkelijk vergeven heb, en dat ik zelfs nog in dit oogenblik met zulke motieven van eer-ofbaetzucht bij de leden van 't taelcongres op te zoeken en, zoo zij bestonden, aen te wijzen, mijn pleit, al kon ik

het misschien, zou weigeren te voldingen. (1) Ik heb enkelijk de waarheid gezocht, geloovende dat zoo haest men

---

(1) Toen ik voor de eerste mael uitgenoodigd werd om deel van de commissie te maken en naer het doel vernam dat men bereiken wilde, werd mij geantwoord: *de eenparigheid in de spelling*, waerdoor ik de *waerheid* verstond; en niets naderhand, zoo lang de commissie bestaen heeft en zoo dikwijls als wij bijeen gekomen zijn, heeft mij doen vermoeden dat iemand iets anders zocht of zijn eigen stelsel ten koste en met opoffering dier waarheid door-drijven wilde. Ik zocht dan alleen naer de waarheid, en toen ik ze meende gevonden te hebben (niet de geheele waarheid, maer eenige waerheden, drij of vier *fondamentele principen*,) leidde ik mijne inzichten onder de oogen van de Commissie en deze na een lang onderzoek, nam ze aen. Vervolgens werden de acht spelregels voorgesteld waer twee jaren later het taelcongres van Gent zijn vonnis over gestreken heeft. Thans moet ik wel zeggen dat binnen die twee jaren veel veranderd was. De spraakkundige waarheid was het eenige doel niet meer. Twee der leden zelfs der Commissie hadden zich binnen dien tijd bedacht. Het kwam thans den heer Willems voor, dat het zeer hard zou zijn en schier eene ondankbaerheid van zijnen kant zoo hij eene nieuwe spelling, al ware zij nog veel beter, ging aenraden aen hen die tot dus verre zijn stelsel (*het stelsel van mijnheer Willcms*, gelijk men het ook gewoonelijk noemde,) zoo getrouwelijk gevolgd hadden. 'T was om deze gerust te stellen, denk ik, en om hen vrij te laten stemmen, dat de heer Willems, zoodra de zitting geopend was en eer nog iemand een punt aengerackt of hem daer naer gevraagd had, opentlijk en vrijwillig verklaerde dat hij aen den *derden spelregel* der Commissie niet hechtte... zoo de vergadering goedvond hem af te schaffen. Mijn ander kollega is maer een enkel oogenblikje in de zael verschenen. Hij hield zich als iemand die zeer *gepresseerd* was. Ik zag hem in eens naer de deur spoeden, maer van 't geen hij in zijne drift zich liet ontsnappen heb ik niets gevat. Zij die nader bij waren verzeckerden dat het eene *protestatie* was tegen den regel; en men hield zich aen hunne getuigenis. *L'effet était produit*, gelijk de Franschen zeggen; en zoo men thans nog daerbij voegt wat ik vroeger van die van Antwerpen zeide, dan is het klaer dat de

deze vinden en aenwijzen kon, te gelijk de eenparigheid zou tot stand gebragt zijn. Dit moest ook, althans in 't begin, de gedachte van allen zijn die zich met de zaak ernstig bemoeiyd hebben. Want waerom twistte men dan,

---

*derde regel* door de Commissie voorgesteld, reeds van te voren veroordeeld was.

Ik laet hier twee uittreksels volgen uit den *Omzendbrief* waerdoor het taelcongres bijeengeroepen werd: « *Ter vermyding van alle herhaling* van hetgene reeds door de pers is openbaer « *gemaekt*, zal elk lid der maetschappy en elk gecommiteerde « *slechts gedurende een kwartier uers* (sic, in cursieve letter) « *het woord mogen voeren sprekende tegen* (sic) en niet voor « (sic) de acht regels der Commissie. *De leden der Commissie zijn alleen geregtigd om op de gemaekte tegenwerpingen te antwoor-* « *den.* » Z. SNELLAERT, p. 70. (De Eerw. heer David was Voorzitter; de heeren Willems en Ledeganck hebben zich gedragen als gezeid is; de Eerw. heer De Smet en de heer Verspreuwen hebben slechts medegestemd; de heer D'Hulster was afwezig. Voeg er mij bij, daer hebt gij de zeven leden der Commissie alleen geregtigd om te antwoorden op 't geen veertien andere leden, volgens 't proces-verbael, tegen hare voorstellen inbragten!)

« Tot de spreekbeurt worden *alleen* toegelaten... die zich vóór « den 10 october *schriftelyk by het bestuer* zullen hebben aenge- « *meld, onder opgave van het onderwerp dat zy verlangen te* « *behandelen.* » *ibid.*

De uitkomst was dus, alleen door middel van dit laetste deel van 't reglement, gemakkelijk van te voren te verzekeren. Ik, die toch ook de regels van de Commissie te verdedigen had, heb van die brieven en opgaven geen kennis gehad. Behalve den *Omzendbrief* heb ik niets gezien. Omtrent het *kwartier uers* en het *tegen* en *niet voor* spreken, zal het genoeg zijn te doen aenmerken dat de gansche discussie (de redevoeringen, drij in getal, proces-verbalen, mededeelingen van brieven, dertien voozingen en zoo veel opnemingen van voozen van 42 voozers, enz. enz. er in begrepen) goed vijf uren geduerd heeft. « Te vijf ure en half « *sluit de Vergadering* » SNELLAERT, *Proces-verbael*; zij was om 12 uren 's middags geopend geworden!

zoo niet om de waarheid? Om de eenparigheid? Maer deze bestond, meen ik, eerder zonder dat twisten. Men heeft dus getwist om te twisten, om.... ik zal het beter zwijgen. Heeft men echter de eenparigheid in de waarheid gezocht, hoe kan men dan die waarheid of zijne overtuiging, want dat is voor iedereen het zelfde, aen de eenparigheid opofferen? De eenparigheid is dan eene tyrannij?.. Kan men iets uitzinnigers uitdenken?

En zie echter! de heer Willems en de gansche Maetschappij van Gent (1) getuigen voor de wettigheid van de *ij* en voor haer uitsluitelijk gebruik bij de Ouden; van den anderen kant heeft een groot gedeelte der later Nederlanders nooyt anders geschreven en de Hollanders, onze taelverwanten, schrijven nog algemeen zoo; daerenboven is het allen om de eenparigheid te doen, en echter zie! zie! de heer Willems helpt de *ij* uit de tael bannen, en de meerderheid (2) van het Gentsche congres *déclareert* dat « daer omtrent onder de schrijvers thans geen geschil bestaat. » (3) Wel is waer, om mijn voorstel af te slaen, werd er als *fin de non recevoir* nog bijgevoegd dat « de vergadering bijeen was geroepen enkel om over de acht punten te beslissen; » maer dat was VALSCH! (4)

---

(1) « Voor hem (Bormans) pleiten en het gezag onzer voorouders « en de algemeene schryfwyze in Noordnederland: en by ons moet « het verdwynen van dit letterteeken eerder aen het gezag der « drukkers dan aen 't gevoelen der schryvers zyn geweten. » De heer Snellaert, als gecommitteerde van de Gentsche Maetschappij. Z. Taelcongres, blz. 41.

(2) Thans echter niet de *grootte*; Z. SNELL. Taelcongres bl. 47.

(3) SNELL. *ibid.*

(4) Bladz. 47 getuigt de heer Snellaert het volgende: « Voor « dat de vergadering uiteenging, deed de heer Bormans de *vraag* « of men thans niet in overweging nemen zou in hoeverre de

Beide redenen waren valsch! Maer ware de laetste nog zoo waer geweest, wie belette de vergadering van *séance tenante* mede dit *incident* te *vuideren*? Wie?.. dat zal ik u niet zeggen, mijn vriend, maer toch wat: de vrees, altijd de vrees, dat de kwestie, bijaldien zij *au fond* onderzocht werd, gelijk ditmael geschied zou zijn omdat ik ze voor te stellen had ten voordeele der *ij* mogt beslist worden; eenvoudig dat! Doch waerom was die zoo gewigtige vraag met de overige door de Commissie niet onderzocht en thans *à l'ordre du jour* gesteld geworden? Omdat verscheidene leden der Commissie, die den toenmaligen toestand van Vlaenderen beter kenden dan ik, het *nog* voor te gevaerlijk hielden aen dat punt te raken, wilde men niet van 't begin af de *eenparigheid* onmogelijk maken; dus alweér de vrees (1), een spook waer ik nooyt heb kunnen tegen *raisonneren* of ik kreeg ongelijk!

En thans, mijn kundige landsman, om het laetste woord te behouden, of waerlijker om het woord alleen te houden, breek ik ons gesprek in eens af, zonder uw antwoord

---

« scherplange *ij* in plaets van de *y* wederom in te voeren ware...  
« *De meerderheid was tegen het voorstel, dewyl daeromtrent onder*  
« *de schryvers thans geen geschil bestond en de vergadering byeen*  
« *was geroepen enkel, om over de acht punten te beslissen.* » En blz. 70 zegt de Omzendbrief, aen de uitgenoodigden het tegengestelde toe: « *Na de stemopneming over het werk der Commissie, staet*  
« *het verders elkeen vry het woord te vragen om ANDERE PUNTEN*  
« *in beraedslaging te brengen.* » O! zoo de heer de Foere meende regt te hebben om van *guet-apens* te spreken, hij die niet daer was, wat zouden anderen dan moeten doen die daer geweest zijn?

(1) Vglk. de woorden van den heer De Laet in naem der Antw. Rederijkkamer: « Tegen de ingewortelde, hoezeer dan ook slechte  
« gewoonte der natie, regtstreeks op te loopen, ware *in dezen*  
« *staat van zaken* de vernietiging, » enz. Ik heb nooyt eene an-  
« dere opwerping gehoord.

af te wachten. Mij dunkt ik zie u met de eene hand voor 't voorhoofd, den klap van uw grijze klak half in de lucht, de oogen naer den grond geslagen en met de andere hand gesloten tegen uw bil gedrukt, zoeken, niet wat gij antwoorden zoudt (daer zijt gij zelden meê verlegen), maer wanneer en in welke omstandigheid wij die woordwisseling met elkander toch mogen gehad hebben? Tusschen Keulen en Vasten-avond, mijn vriend; *ipsis kalendis græcis!* Stel u maer gerust, uw geheugen is niet *en défaut*. Uw *Gesprek*, dat over mij liep, heeft bij mij de gedachte doen ontstaen van eens met u over uw *Gesprek* te spreken. Gij hebt mij dus, om zoo te zeggen, stof en vorm van dit gekout (Maek hier geen truiersch *gek*, *out!* van.) aangewezen, en valt het u wat lang, wijt het slechts aen u zelve. Daer heeft nogtans nog iemand fout in; geen enkel iemand, maer een van die veelvoudige wezens die volgens u in hunne eenheid volstrekt onkwetsbaer en ongevoelig zijn, maer die men zich wel moet wachten (zoo denk ik) van zonder wel gesneden nagels met zijn klein pinkken aen te raken. Ik heb dan liever te zeggen dat de heer Van Peene daer oorzaak van is, dan de Maetschappij die hem tot haren Geheimschrijver gekozen heeft. Op dat gij mij verstaet, weet dat ik laetst een gedrukten brief ontving, waerin drij gouden eermetalen en 600 franken in klinkende zilver uitgelooft waren voor drij tooneelstukken: voor 't *beste* en *nabeste treurspel* en voor 't *beste blijspel met zang*. Thans zoudt gij misschien de rest wel kunnen gissen. De zaak scheen mij nieuw en een ware voortgang in de Vlaemsche prijskampen en ... ik kreeg zoo in eens lust om meê te doen, niet voor 't drama, daer zou mijn vriend Van Duyse mij in den weg geloopen zijn, die zeer tragiek is: maer voor 't vaudeville, waer ik ten minste den heer



Van Peenc ditmael niet te vreezen had, vermits de leden der maetschappij zich zelven wel hebben willen uitsluiten, wat ik zeer mooy vind. Denken, besluiten en ondernemen was maer een, en op zes dagen tijds lagen er twee bedrijven op 't papier. Daer 't getal der bedrijven door de voorwaarden van den kampstrijd niet bepaeld was, had ik voorgenomen er drij te geven. Nauwelijks had ik echter het derde aengevangen of ik bevond — juist gelijk thans met dezen brief — dat ik er geen eind van vinden kon. Daer is altijd middel voor, ik weet het, maer daer kwam nog een ander ongeval bij; ik had het tweede lid van 't 1<sup>ste</sup> artikel der voorwaarden over het hoofd gezien: mijn stuk was *in de Spelling van het Gentsche Taelcongres* niet geschreven, en het kon dus niet mededingen! Daer stond ik schoon te kijken! Om dit te verbeteren was er voor mij nu volstrekt geen kans, en zoo veel te minder, daer het Taelcongres zelf in mijn blijspel eene groote rol speelde. Ik had er nog geen titel voor gekozen, en den inhoud zult gij u gemakkelijk voorstellen, zoo ik u de handelende personagien opgeef:

Mijnheer VANDERGAFFELN, boekdrukker.

Madame VANDERGAFFELN, geboren VAN DER AEY,  
zijne wettelijke huisvrouw.

CECILIA, hunne dochter (zij draegt gewoone-  
lijk eenen ~~bl~~ en zij is niet zeer jong meer).

Mijnheer KNOEIJAEKTS, dichter en romanschrijver,  
(hij heeft een oog op Cecilia).

Mijnheer ZWACHTELS, Notaris en letterkundige.

HENDRIK, boekdrukkers gast.

Hoop boekdrukkers gasten.

Het tooneel was te Gent. Daer kwam een liedje in, dat het mij spijt u niet te kunnen overschrijven. Het slotvers

van elk der 10 Coupletten was: *En leidet hem (of haer) om den tuin!* Mij dunkt Figaro zou er jaloersch over mogen geweest zijn. Nu, eilaes! zal ik maer alleen gelagchen hebben.

Zoo is 't dat de Geheimschrijver der Gentsche Maetschappij *Broedermin en Taelyver* die schuld met u deelen mag. Ja, mijn vriend, uit spijt voor zoo eene mislukte pooging (en mogt ik den heer van Peene, die weet wat van blijspelen is, ook thans in die spijt doen deelen! wat zeg ik? mogt ik hem Mev. van Peene, die mede eene uitmuntende liefhebster van de kunst is, op het lijf jagen en hem al de gevolgen van een' bekrompen maetregel op het bitterste doen gevoelen!) heb ik een of twee intreden, echter nog de komiekste niet, van mijn stuk als proef en tot spijt ook voor u, in dezen brief ingelascht. Dit blijve echter onder ons; want zoo het mij den eenen of den anderen dag gelukte den thans nog al te zeer vervlochten knoop te ontknoopen,.... Weet gij wat ik gedacht heb?... het stuk moet van eene andere hand geschreven zijn dan die des opstellers (art. 3);.. dat ik het u maer zou t' huis zenden. Uw gast kon het uitschrijven;.. gij zoudt het nog eenmael nazien... en, zoo het u dan in staet scheen... om aen de vereischten van een goed vlaemsch... blijspel te voldoen, ... het voor den laetsten April aenstaende te Gent in de Peperstraet N° 3 vrachtvrij doen bestellen.

Wat dunkt u daarvan?.. Gij schudt neen? Wat neen? Gij meent dat het kortswijl is?... Ja, mijn vriend, 't is kortswijl, en waer ik in staet zoo iets te doen of er de hand aen te leenen, dan zou men mij van dezen oogenblik af tot bij de late nakomelingschap als een taclverrader mogen hoonen. Want, gelijk ik u in het begin zei, toen gij mij met uw truiersch *moe veur dà* scheent in de rede te vallen,

op al die twistpunten zal men eerlang terugkomen en wel om de reden, die ik u thans ook zeggen zal, nu zij door al het voorgaende genoeg bevestigd is, — wat de *ij* betreft, dat niemand, niemand hoegenaemd, tot dezen dag toe, haer regt betwist heeft; dat, bij verder ontwikkeling, onze letterkunde noodzakelijk met de hollandsche zal ineen loopen, en dat het langzaam besluiten van de kennis en de gezonde reden het altijd doorhalen moet op de overhaaste en onberaden beslissingen van...een Taelcongres; (1) — wat mijne *y* konsonant betreft, om die zelfde laetste reden, en verder, omdat men haer slechts verbannen heeft, om de *ij* niet te moeten aennemen; want men heeft het een als een noodzakelijk gevolg van het andere aengezien, wat het echter voor mij niet was; maer thans zal 't zoo blijven. Met de *ij* niet dadelijk in bezitting van haer vaderlijk erf te herstellen, heeft men, zonder het te weten, den dag reeds bestemd, wanneer ook de konsonant *y* zal geroepen worden om haer regt terug te eischen!

Neen, mijn vriend, ik, tot hier toe de ware en onpartijdige verdediger van beiden, ook tegen elkander, mag geen wapenen smeden om de eene of de andere te bevechten, en ik zal het ook niet doen. Gij, van uwen kant, laet er mij ook den schijn niet van hebben. Geef aen mijn *altijd* blz. 413, zijne *ij* weder; doe het zelfde voor *bij*, acht regels onderwaerts; voor *zij*, blz. 417, in den voorlaet-

---

(1) Ik heb mij zoo moeten uitdrukken, schoon het Taelcongres eigenlijk noch voor noch tegen de *ij* beslist hebbe. *Mijn*, *zijn*, *bij*, *tyrannij* is zoo min tegen de Gentsche *décisie* als *myn*, *zyn*, enz. Maer dat stilzwijgen, eensdeels uit schaemte, om de reden niet opentlijk tegen te spreken, anderdeels uit vrees voor domme tegenkantingen, heb ik moeten utleggen gelijk de menigte het thans schijnt te doen.

sten regel van de noot, en volgende blz. in den achtsten regel voor *zijn*. Is 't niet iets zonderlings dat ik niet een enkele feil van eenen anderen aerd gevonden heb, behalve dat blz. 416, reg. 20, *met* uitgevallen is: *verder met de gedachten*; wat ook van mijn gekrab en geschrab kan afgehangen hebben? Op uw tweevoudigheid zal ik niet meer terugkomen, anders, mijn waerde landsman, zou ik u' nog eens moeten vragen, waerom gij, ditmael niet de drukker, maer de zich teekenende schrijver, terwijl gij de NEDERDUITSCH E SPELLING tot eenige weinige hoofdregels brengt, mij alweêr die zelfde gaffel oplegt, blz. 441: « Velen schrijven met prof. B. de dry volgende woorden « aldus: *eigentlyk, opentlyk, wezentlyk*; » en beneden in de noot: » prof. B. schryft *adelyk, ydelyk, onmiddelyk, enkelyk*. » Neen, niet aldus, ik *protesteer* daer tegen, niet *eigentlyk, opentlyk, enz.*; vooral niet het afgrijzelijke *ydelyk*; maer *eigentlyk*, enz. met eene nette en bevallige *ij*, welke ik niet alleen twee stipjes, maer, zoo het alleen van mij afhing, een' straelkrans zou boven haar hoofd schilderen. Op de laetste der aangewezen plaetsen vraegt gij tevens, denkelyk aen mij, door een vraegteeken, of ik *regeloos, teugeloos* schrijf zoo wel als *hemeling*. Volstrekt niet, en waerom niet, dat kost gij in mijn Verslag vinden, blz. 481 en volgde. Zoo gij nog iets meer daer over begeert te weten, zal ik u later trachten te voldoen.

Mag ik thans, (terwijl ik u tevens nog eens het woord toesta, al ware het slechts om bij het afscheid uw vaerwel te hooren), mag ik u eenen raed geven? — Daer het mij vrij staet hem ook niet te volgen, waerom niet? — In plaets van die bladzijden, meervoudig gesproken, let er wel op, te herdrukken, zou het minder moeyte en verlies zijn, mijne *réclamatie*, die ik reeds schriftelyk op-

gesteld had, eenvoudiglijk in de volgende aflevering te plaetsen : zij kon voor een artikeltje gelden en ... *item* dat ! ... Wat dunkt u ? zie, daer hebt gij ze ... — Een *Errata* ? ... O ! dat pak ? en met al die voddën daerin ? ... *Merci* ! nog veel minder. Ik zal die bladzijden herdrukken. — Gelijk het u belieft. — Ik zal ze herdrukken. — Nu, dat is een woord dan ? — Ja. — Kom, geef mij de hand daerop, ik ga. — Ze is zwart van inkt. — Geef maer, dat maekt niets: zij zal zoo veel te beter drukken. — Daer hebje ze dan voor jou slechte kalembour.. Kerel ! hij steekt mij zijne reclamatie in de vuist en loopt al lagchende weg ! Pas op ! ik zal hem met mijn gaffels de oogen uitsteken ; met het eerste proefblad maek ik hem stek blind !... Pas maer op !.. Ach ! Hij keert zich om en komt ze gewis terug halen ; 't is te laet, vriendschap, uw bril moet er aen ! — Neen, ik ben niet bang ; maer ik heb nog iets vergeten : als gij dat afdrukken zult, zet dan nog op 't eind, als eene *amende honorable* voor de *y* en de *y*-schrijvers, die ik misschien wat te sterk met mijn ganzen pen aen de ooren mogt gekitteld hebben, in gegaffeld Fransch daerbij :

HONNY SOIT QUI MAL Y PENSE !

en dan kloek daeronder den naem, want ik had het nog niet geteekend, van

Uwen ouden en getrouwen vriend,

J.-H. BORMANS.

te  
...  
...  
og  
ik  
d  
is  
el  
-  
ot  
is  
k  
h  
-  
;  
t  
t











